

Översvämningarna i Kvismaren 2010

Jan Rees

Efter den snörika vintern kom våren 2010 att karakteriseras av höga vattenstånd i Kvismaren. Stora arealer var översvämmade under april månad och rastande simfåglar noterades i stor mängd över hela området. Ett större regnväder den 20 maj orsakade dessutom nya översvämningar på redan vattenmättade marker, vilket också medförde att en del av de häckande våtmarksfåglarna fick bona dränkta.

Inledning

Vintern 2009–2010 var ovanligt kall och snörik, vilket medförde att när vädret blev mildare i månadskiftet mars–april och snön smälte hann inte pumpstationerna med att pumpa ut vattnet i Kvismare kanal. Kanalen var dessutom redan överfull och svämmade över kanalbankarna. Mycket stora åkerarealer i området översvämmades och så stora vattenmängder hade inte noterats sedan 1966. I sjöarna låg isen kvar längre och fåglarna valde därför i stor utsträckning att rasta på fälten.

Rastande fåglar

Tack vare de stora vattenytorna på fälten var rastade svanar och änder betydligt mer utspridda än under år med mer normalt vattenstånd. Det mest anmärkningsvärda var sångsvanarna, som mest ungefär 500 fåglar, och de hade dessutom sällskap av

ett hundratal mindre sångsvanar. Många av svanarna höll till på Kilsgårdsåkrarna söder om Västra Kvismaren och skådades med fördel från Västra rakan där många intresserade samlades. Änderna var mer utspridda, men minst 1 500 krickor och 300 bläsänder kunde räknas in. Mest spektakulärt var nog ändå salskrakarna som bland annat rastade på potatisåkrarna omkring Husön. I detta område orsakade en trasig pump väster om Sörön (Mellersta pumpen) att vattnet blev kvar på åkrarna långt in i maj, vilket uppskattades av rastande vadare. Den 14 maj räknades t ex 180 myrspovar på fälten mellan Husön och Bärsta.

Översvämmad betesmark

Den första våtmarksinventeringen för året planerades till 1 april för att inkludera tidigt häckande grågäss och gräsänder, men

Utsikt mot Norrbyås från Söröns nordspets den 8 april 2010. Foto: Nina Rees.
View towards Norrbyås from the northern edge of Sörön 8 April 2010. Photo.

både Fräknabotten och Hammarmaden var då till största delen öppna sjöar. In-
venteringen fick begränsas till Löten och
Nyängen som inte hade påverkats i samma
utsträckning. Stora delar av både Fräkna-
botten och Hammarmaden var översväm-
made även vid den andra inventeringen
14 april. I slutet på april hade markerna
äntligen torkat upp relativt mycket och
antalet häckande tofsvipor uppskattades
till 22 par på Fräknabotten och 12 par på
Hammarmaden. På kvällen den 20 maj
drabbades Kvismaren av ett omfattande
åskväder med stora nederbördsmängder
som följde. Detta orsakade att Hammar-
maden och Fräknabotten återigen ställdes
under vatten och även vid Fiskinge steg
nivån kraftigt. Troligen misslyckades alla
tofsvipor med häckningen på de betade
markerna, men även bon av skrattnåsar
och fisktärnor dränktes. Det är svårt att
uppskatta hur måsar och tärnor påverka-
des men många par försökte häcka igen
senare under säsongen. Tack vare de höga
vattennivåerna var det fler gäss och änder
som utnyttjade betesmarkerna både som
häckplats och födosöksområde. Vid den
andra översvämningen hade grågässen re-
dan kläckt men det är oklart hur ändernas
bon klarade sig. Den 22 maj sågs 13 par
grågäss och ett par kanadagäss med ungar
födosöka på Fräknabotten.

En art som uppskattade översvämningen
i maj var snatteranden. Runt 20 par kunde
ses födosöka på de översvämmande ytorna
på Hammarmaden i slutet av månaden.
Troligen har vi också översvämningen
i maj att tacka för att ett par dvärgmåsar
häckade på Västra Nyängen. Vattendjupet
har troligen gynnat den insektproduktion
dvärgmåsen är beroende av.

Andra arter

De bruna kärrhökarna drabbades av
regnen den 20 maj och troligtvis dränktes
en del av boplatserna, främst i Östra Kvis-
maren. Kärrhökarna dök helt plötsligt ner
i vassarna på nya platser som inte karterats
in under april månad. Hur häckningsre-
sultatet påverkades av översvämningarna
är tyvärr oklart, men sannolikt lade en
del av paren om i nya bon. Det är troligt
att även ängshökarnas bo drabbades av
samma öde, eftersom fåglarna flyttade
från området öster om Ormkärret till Käll-
viken efter översvämningen i maj.

Ortolansparven är en av de arter som
bör ha påverkats positivt av översväm-
ningarna. En del av de stora arealer runt
Husön som stod under vatten långt in på
säsongen såddes inte utan jorden var bar
i stor utsträckning, vilket förmodligen
underlättade sparvarnas födosök. Flera
gångar sågs fåglarna födosökande på fält

Mindre sångsvanor på Kilsgårdsåkrarna den 8 april 2010. Foto: Nina Rees.

Utsikt från Hammarbron mot nordväst den 1 april 2010. Foto: Nina Rees.
View from the bridge at Hammar towards northeast 1 April 2010. Photo: Nina

med lite växtlighet sydväst om Husön och där observerades även fåglar med föda till ungar under juni månad. Rimligtvis bör även sånglärkan dragit nytta av samma åkerfläckar men detta undersöktes inte närmare. Som så ofta i naturen drar vissa arter nytta av händelser som påverkar andra negativt.

English summary

Large areas of arable land were flooded in the Kvismare area during early spring of 2010 due to melting of a thick layer

of snow. A lot of Whooper and Bewick's Swans used flooded fields for stop-over in early April. A second flooding due to a thunder-storm on the 20th of May flooded already wet pastures and drowned many nests of ducks, Lapwings, Blackheaded Gulls and Common Terns. Other birds, including Greylag Geese and Ortolan Buntings benefited from the flooding, the latter because large areas without vegetation were present where the birds could easily forage.

Hammarsån och delar av Hammarmaden den 22 maj 2010. Foto: Nina Rees.